
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

ישראל במזרח התיכון: בין הנסתר לגלוי במדיניות החוץ הישראלית -
38931

תאריך עדכון אחרון 29-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי האסלאם והמזרח התיכון

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): אלי פודה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: elie.podeh@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום עם המרצה

מורי הקורס:
פרופ אלי פודה

תאור כללי של הקורס:

ישראל במזרח התיכון או ישראל והמזרח התיכון? שאלה זו מקפלת בחובה שתי תפיסות עולם שונות. קורס זה ינסה לבחון את מקומה של ישראל במזרח התיכון, כפי שהדבר בא לידי ביטוי במערכת התפיסות של מנהיגי הישוב והמדינה והמציאות ההיסטורית. הקורס יתמקד בפרשיות היסטוריות שונות בהן ישראל מילאה – ישירות או בעקיפין – תפקיד באזור. מבחינה כרונולוגית, הדיון יחל עם ראשיתו של הסכסוך הישראלי-ערבי במאה ה-19, אך יתמקד בעיקר בתקופה מאז הקמת המדינה ב-1948 ועד ימינו.

מטרות הקורס:

קורס מתקדם שנועד להכיר את הדיון ההיסטורי והפוליטי בשאלת מקומה של ישראל במזרח התיכון.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

התלמיד יכיר את הגישות השונות בנושא מקומה של ישראל במזרח התיכון; ילמד כמה פרשיות היסטוריות מרכזיות; ילמד לנסח את טיעונו בצורה בהירה (באמצעות עבודה); ילמד להעריך ולהשוות בין אירועים ותהליכים בנקודות זמן שונות; ויתחיל להעריך ולבקר את הספרות האקדמית.

דרישות נוכחות (%):

בהתאם להנחיות הפקולטה

שיטת ההוראה בקורס: דיון על סמך ביבליוגרפיה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. ישראל במזרח התיכון כשאלת מחקר:

2. ישראל במזרח התיכון: היבטים פסיכולוגיים

3. ישראל במזרח התיכון: היבטים חינוכיים

4. ישראל במזרח התיכון או ישראל והמזרח התיכון: תפיסות מדיניות

5. ישראל במזרח התיכון: היבטים פוליטיים

6. מגעים יהודים-ערבים בתקופת המנדט הבריטי:

7. פרשת המגעים בין עבדאללה, הסוכנות היהודית ומדינת ישראל:

-
8. ישראל, לבנון והמארונים: ברית של מנודים?
9. ישראל וברית הפריפריה: 10. ישראל ופרשת מעורבות בתימן:
11. ישראל ופרשת המעורבות בירדן (ספטמבר השחור, 1970):
12. ישראל והסכם השלום עם מצרים: יציאה מחומת הבידוד
13. ישראל, המארונים ומלחמת לבנון:
14. ישראל, הפלסטינים והסכם אוסלו:
15. יחסי ישראל-ירדן והסכם השלום:
16. יחסי ישראל-צפון אפריקה:
17. ישראל ומדינות המפרץ:

חומר חובה לקריאה:

1. ישראל במזרח התיכון כשאלת מחקר:

אלי פודה, "ישראל במזרח התיכון: עיון מחודש במעמדה האזורי, "מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים, מס' 41-42 (קיץ תשנ"ז), ע"מ 73-102.

Elie Podeh, "Israel in the Middle East or Israel and the Middle East," in Elie Podeh and Asher Kaufman (eds.), *Arab-Jewish Relations: From Conflict to Resolution?* (Brighton: Sussex Academic Press, 2006), 93-113.

2. ישראל במזרח התיכון: היבטים פסיכולוגיים

הושפט הרכבי, עמדת הערבים בסכסוך ישראל-ערב (ת"א: דביר, 1968), ע"מ 111-117.

דניאל בר-טל, מכשולים בדרך אל השלום: אמונות חברתיות של סכסוך בלתי נשלט, המקרה הישראלי (ירושלים: המכון לחקר הטיפוח בחינוך, 1996), ע"מ 17-32.

3. ישראל במזרח התיכון: היבטים חינוכיים

אלי פודה, "היסטוריה וזיכרון במערכת החינוך: הסכסוך הישראלי-ערבי בראי ספרי הלימוד להיסטוריה בישראל 1948-2000," בתוך א. בן-עמוס, היסטוריה, זהות וזיכרון: דימויי עבר בחינוך הישראלי (ת"א: 2002), ע"מ 69-100. או:

Elie Podeh, "History and Memory in the Israeli Educational System: The Portrayal of the Arab-Israeli Conflict in History Textbooks, 1948-2000," *History and Memory*, Vol. 12 (Spring/Summer 2000), pp. 65-100.

שמעון שמיר, "לימוד הערבים ולימוד עצמנו", בתוך להכיר עמים קרובים: כיצד מתמודדים בישראל עם לימוד הערבים ותרבותם, בעריכת א. הראבן (ירושלים: מכון ון-ליר, תשמ"ה), ע"מ 14-5.

4. ישראל במזרח התיכון או ישראל והמזרח התיכון: תפיסות מדיניות

אלי פודה, מתוך "סינדרום הפילגש", כתב יד בהכנה.
אורי ביאלר, "בן-גוריון ושרת - שתי תפיסות של הסכסוך הערבי-ישראלי", בתוך ב. נויברגר (עורך), דיפלומטיה בצל עימות (ת"א: הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, 1984), ע"מ 206-189.

5. ישראל במזרח התיכון: היבטים פוליטיים

Zeev Maoz, "Israeli Intervention in Intra-Arab Affairs," in Zeev Maoz, *Defending the Holy Land: A Critical Analysis of Israel's Security and Foreign Policy* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2006), pp. 261-385.

6. מגעים יהודים-ערבים בתקופת המנדט הבריטי:

אברהם סלע, "שיחות ומגעים בין מנהיגים ציונים לבין מנהיגים ערבים-פלסטינים, 1933-1939", המזרח החדש, כרך כ"ב (1972), ע"מ 401-423; כרך כ"ג (1973), ע"מ 1-21.

7. פרשת המגעים בין עבדאללה, הסוכנות היהודית ומדינת ישראל:

אברהם סלע, ממגעים למשא ומתן: יחסי הסוכנות היהודית ומדינת ישראל עם המלך עבדאללה, 1946-1950 (ת"א: מרכז דיון, 1985).
איתמר רבינוביץ, השלום שחמק: יחסי ישראל-ערב, 1949-1952 (ת"א: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1991), ע"מ 99-142.

8. ישראל, לבנון והמארונים: ברית של מנודים?

Laura Zittrain Eisenberg, *My Enemy's Enemy: Lebanon in the Early Zionist Imagination, 1900-1948* (Detroit: 1994), pp. 117-146.
אייל זיסר, "העדה המרונית בלבנון ומדינת ישראל - מגעים וקשרים ראשונים", עיונים בתקומת ישראל, כרך 6 (1996), ע"מ 47-84.

9. ישראל וברית הפריפריה:

חגי אשד, מוסד של איש אחד: ראובן שילוח אבי המודיעין הישראלי (ת"א: עידנים, 1988), ע"מ 243-282.
אבי שליים, קיר הברזל: ישראל והעולם הערבי (ת"א: משכל, 2005), ע"מ 190-217.

10. ישראל ופרשת המעורבות בתימן:

11. ישראל ופרשת המעורבות בירדן (ספטמבר השחור, 1970):

12. ישראל והסכם השלום עם מצרים: יציאה מחומת הבידוד
Yaacov Bar-Siman-Tov, "Israel-Egypt Peace: Stable Peace?" in Arie Kacowicz et.al.
(eds.), *Stable Peace among Nations* (Lanham: Rowman and Littlefeld, 2000), pp.
220-38.
שליים, קיר הברזל, ע"מ 368-341.

13. ישראל, המארונים ומלחמת לבנון:

מעוז, ישראל-סוריה: סוף הסכסוך?, ע"מ 161-142.
זאב שיף ו-אהוד יערי, מלחמת שולל (ת"א: שוקן, 1984), ע"מ 388-358.
שליים, קיר הברזל, 403-369.

14. ישראל, הפלסטינים והסכם אוסלו:

שליים, קיר הברזל, 510-472.
שמעון פרס, המזרח התיכון החדש (ת"א: סטימצקי, 1993), ע"מ 72-61.

15. יחסי ישראל-ירדן והסכם השלום:

שמעון שמיר, עלייתו ושקיעתו של השלום החם עם ירדן: המדינאות הישראלית בימי חוסיין (ת"א:
הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2012), ע"מ 97-55; 551-540.

16. יחסי ישראל-צפון אפריקה:

Michael Laskier, *Israel and the Maghreb: From Statehood to Oslo* (Gainesville:
University Press of Florida, 2004), pp. ?
שמואל שגב, הקשר המרוקני: המגעים החשאיים בין ישראל למרוקו (ת"א: מטר, 2008), ע"מ
228-173.

17. ישראל ומדינות המפרץ:

אלי פודה, "ישראל, סעודיה והסכסוך הישראלי-ערבי: עוינות מול אינטרסים משותפים", בתוך עוזי רבי
ושאול ינאי (עורכים), המפרץ הפרסי וחצי האי ערב: חברות ומדינות בתהליכי מעבר (ת"א: מרכז משה
דיין לחקר המזה"ת ואפריקה, 2014), ע"מ 280-235.
Gawdat Bahgat, *Israel and the Persian Gulf* (Gainesville: University Press of Florida,
2006), pp. 107-143.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
30 %

מידע נוסף / הערות: